

6 luku laatiminen (Composing, ref. Maarit Nisu)

Sharplesin (1999, 90) mukaan tekstin laatimisessa ei ole kysymys vain sanojen kirjoittamisesta, vaan myös koko tekstikokonaisuuden muotoilusta (design) siten, että kirjoittaja kommunikoi tekstin kautta lukijan kanssa, saadakseen aikaan "inhimillisen vaikutuksen" (human effect).

Sharples havainnollistaa kirjoittamisen kautta tapahtuvaa kommunikaatiota tapahtumaketjulla, joka alkaa kirjoittajan kokemuksilla ja havainnoilla. Kirjoittajaideoita ja organisoivat ne mentaalisiksi skeemoiksi, jotka ovat yhteydessä muun muassa aisteihin. Nämä skeemat ovat vielä esikielellisiä ja kirjoittaja "kääntää" ne kielellisiksi ja ilmaisee ne tekstissään sanoin, muotoillen viestinsä ikäänkuin pieniksi "taideteoksiksi". Mainittu käännytyö ei johda koskaan yksiselitteisesti tulkittavaan lopputulokseen muun muassa siksi, että sanoin ei voida saavuttaa aistihavaintojen rikkautta. Toisaalta käyttämillämme sanoilla on erilaisia merkityssisältöjä ja merkitysten verkostoja. Tekstin lukija muodostaa käytetyistä ilmaisuista omat mentaaliset skeemansa, joiden perustana ovat hänen omat kokemuksensa ja havaintonsa maailmasta. Kirjoitettu teksti voi luoda uusia mielleyhtymiä ja niiden myötä uusia skeemoja myös kirjoittajalle itselleen. Hän voi nähdä kuvailemansa asian uusin silmin kirjoitettuaan siitä. Kirjoittaja siis kommunikoi lukijoiden lisäksi myös itsensä kanssa tekstiä laatiessaan. (Sharples 1999, 90-91.)

Sharples kuvailee kirjoittamisprosessin (composing process) seuraavalla tavalla:

Kirjoittaja on työskentelynsä aikana kytköksissä vallitsevaan tilanteeseen, joka koostuu mentaalisista skeemoista ja puitteista, juuri kirjoitetusta tekstistä sekä fyysisestä ympäristöstä. Kokonaisuus vallitsevasta tilanteesta on kirjoittajan työmuistissa, joka muodostaa kontekstin luovalle työskentelylle tiedon kertomisen ja muuntamisen kautta (???, "through knowledge telling and knowledge transforming). Työmuistin tapahtumat voivat aktivoida pitkäkestoista muistia nostamalla käyttöön ideoita, jotka sopivat työn päämäärään, tyyliin ja rakenteeseen ja kohderyhmään. Työskentelyn tulos tallentuu työmuistiin. Edellä kuvatun jälkeen kirjoittaja valitsee ja organisoivat tekstiaihelmat ja muokkaa ne työn kontekstiin sopivaan muotoon. Kielen täytyy säilyttää kommunikatiivisuus ja liittää uusi informaatio olemassa olevaan tekstiin. Mielessä tehty muokkaustyö kirjoitetaan ylös. (Sharples 1999, 91.)

Kirjoittaja valitsee tekstiinsä sen puitteisiin sopivat sanat varmistaakseen, että teksti on tarkoituksenmukaista ja yhtenäistä ja että se vastaa kirjoittajan päämääriä. Tässä vaiheessa teksti on jo oma yksikkönsä, "ärsykeensä", joka vaikuttaa sen jatkotyöstämiseen. Edellä kuvatut kirjoittamisen vaiheet ovat nopeita ja vaikuttavat jatkuvasti toisiinsa sovittaen yhteen mentaalisen ja fyysisen toiminnan. (Sharples 1999, 92.)

Tekstin valmistuminen ei tyhjennä mieltä, vaan muokkaa sitä aktiivisesti. Kirjoittaja voi palata jo valmistuneen tekstinosan ääreen ja kehittää sitä. Taaksepäin vilkuilu voi myös häiritä kirjoitusprosessia, hidastaen sen etenemistä. Kirjoittamisprosessi on jatkuvaa kamppailua olemassa olevien ideoiden ja uusien ideoiden luomisen välillä. Tämä taisto käydään työmuistissa. (Sharples 1999, 92.)

Kuudennen luvun loppuosassa Sharples käsittelee kirjoittamisen eri tyyliä yleistä tasolla, esimerkiksi muodollisen tyylin vaatimuksia ja lapsille kirjoittamista.